

VREME

6. decembar 2001. Cena 70 din, Crna Gora: 2.50 dem Broj 570

Dosije:
KLONIRANJE
LJUDI

SKUPŠTINA SRBIJE **SKANDAL**

PRETERIVANJE U BIZNISU: PRODAJA KINOTEKE

8 600102 660014

Srbiji" nije (ovde) pojavila koju godinu ranije, ali ni sada nije (nažalost?!) okasnila: bilo bi isuviše naivno verovati da jedna retrogradna, nekrofilna paradigma nema nameru da veselo krene u nove mutacije (v. stranu 31). Zato, dobro oslušajte šta slušaju (gledaju, čitaju...) bilo koji potencijalni novi Usrećitelji, jer, potisnuta, zakrbuljena, zaturena istina o jednom poretku ne govori se – ona se peva!

TEOFIL PANČIĆ

KNJIGE

Ključ potrage

Marija Knežević: *MOJE DRUGO TI*, Beograd, Vajat 2001.

Šta bi to moglo da bude "moje drugo ti" ako ne Neko u meni samom? Kao što bi onaj ko misli i govori kazavši "moje drugo ja" sebe ustanovio u nekom drugom, tako se to "ti" javlja u onome ko govori. Drugost je pounutrena, jastvo je ispoljeno kao to Drugo, drugost je doživljena kao sama sopstvenost. Gledano nekim starinskim okom, reklo bi se da u novoj knjizi poezije Marije Knežević, u kojoj je s razlogom upravo ova figura "moje drugo ti" stavljena u naslov, mora biti nešto više od susreta i bliskosti. Ta ista vrsta saznanja za koju se pre doba političke korektnosti moglo upotrebiti mnogo više izraza trebalo bi da se prepozna kao šifra uzajamnosti u ljubavi.

No to je toliko jednostavno da nije dovoljno za jednu bolju dijalektiku, nije ni za Buberu i Benvenista, Barta i Berđajeva, Marsela i Mukaržovskog – zavisno od pravca u kojem se unazad kroz kritičke inspiracije gleda – a nije ni za sve ove gomile savremenih traktata o Drugom, o interpersonalnim odnosima i interkulturalnim vezama. Da je ostalo na tome, malo bi bilo od poezije, i pre bi se moglo reći da dijalektika tog *ti* i *ja* koju je sa nežnošću i dubinom, strpljenjem i promišljenošću uspostavila Marija Knežević ovim naslovom zapravo ironično pretvorena u dosetku, a ovo nije pesništvo koje se oslanja na laku domišljatost. Mariji Knežević je pre svega stalo do težine same pesničke stvari i onog odnosa od kojeg pesma valja da nastane. Takav pesnički interes se, međutim, nikako ne može zadovoljiti omalenom kvotom aktuelnosti. Stoga se na ovde predstavljeno putovanje otišlo u najboljem pravcu, a taj podrazumeva dubinu i daljinu prošlo-

sti. Još bolje rečeno, to nije nikakva remiscencija, nego je ovo danas, tu i ovde, dakle okovanost egzistencijom kao jednim fenomenom sadašnjeg bivanja, srećno razrešeno u ukupnosti trajanja. Savremeno iskustvo sveta, eto šta bi Marija Knežević da nam tiho i delikatno dojadi, nije bogzna šta novo, osim ako se u dubini susreta sa drugim ne pokaže kao jedna bolja potencija postojanja. Koliko god bilo čekanje, susret je ono što odlučuje o smislu.

Pošto moje drugo ti, dakle, opet jesam ja, samo sada na nekom višem hegelijanskom ili antiprevazilažećem nivou, pesma nije neka prazna potraga za Nekim ko ostaje bez glasa i ko ne može da govori u svoje ime. Onaj ko, ili ono što, ne može da

govori u svoje ime, jer je uvek namenjen drugom, jeste ljubav. Ka odgovoru na najosnovnija pitanja stremljenja Marija Knežević u svojoj vrlo upečatljivoj zbirci pesama *Moje drugo ti* tako što se odmah dohvati la najtežeg, a to za naš kulturni i civilizacijski krug znači antika, u ovom slučaju reč je o Penelopi i kralju Itake, a zatim i o svemu

drugom.

Ključ potrage je dvostruk i istaknut u prvi plan, a putanje koje se biraju kao pesnički uzor su različite kao što su različiti oblik i smisao, duh i dah koji naizmenično, a na mahove i istovremeno, napinju širom raširena "jedra" ove zbirke. Posveta Odiseju i Penelopi, i posveta velikoj školi ulisovske lirike vezanoj u nas za Jovana Hristića, daju pravi kontekst ovim traganjima. Da ih je Marija Knežević ispisala pre nekoliko decenija, kao što to nije mogla, tada bi

ona sebi pribavila i mesto u književnoistorijskom pregledu jedne velike opsesije, ovako je ovo jedna posebna vrsta tihog postmodernističkog retuša, pastiša, rimejka. Sve ostaje na čitaocima, onim boljim, što uglavnom znači da se zadugo nema

čemu nadati. Odričući se pogonskog goriva književnoistorijskog procesa, ili ostajući u ravni čitalačke volje, Marija Knežević je svoju zbirku poverila onome u šta se najmanje kod nas može verovati – tihom sleganju utisaka. A za to kao da više nema vremena.

Štaviše, njena poezija igra onu vrstu igre koja samu sebe obuhvata i što bolje u svome stihu odredi pravila igre, to više ta ista pravila uteruju njen stih u laž jer on zapravo hoće više od onoga što pokazuje, ili objavljuje da hoće. Pa tako u "Uvidaju", kompozitnoj i poematičnoj pesmi kojom se otvara zbirka, stoji da "more drobi sve što je lakše od nade". Kada se u drugom delu kaže "zbog čega sve što moja misao takne tako lako postaje opsesija?", da li je ono što kada ga pesnik takne trebalo stih da biva sada zamenjeno jačom stranom zanosa, opsesijom? Opsesivne misli, ili kada su "dve mudrosti vodile ljubav te noći", docnije će se u odeljku "Ja" iz "Imena reke", u kojoj za pesnikinju "nema mesta gde ne može da bude tužna", razrešiti kao "reka ne mora da misli". Tragedija da "ja nikada nisam bila voljena", ili osip od "opštih mesta" (nasuprot Hristiću), te "dobrota ljudi" jer "ipak se vole bar na određeno vreme", polako vodi razrešenju odnosa između ti i ja, to i sveta. Iako to nije stanje mira, ipak poslednja reč zbirke onda može da bude "moja ljubav".

Ukoliko se prođe kroz sve zamke procesa u koji je pretvorena potraga za samim sobom kao potraga za odgovorom na pitanje sveta i ljubavi, može se naći da su odgovori poznati, ali valja imati snage da se oni, uz poneku sitniju ili krupniju omašku u stihu ("Ista psovka kojom domaćica začini najbolju supu"), ili (meni) nedovoljnu pesmu "Same slučajnosti", ili afektiranu raznojezičnost ("I"), tako lepo i ubedljivo kažu. Neka prijatna zrelost i smirenost u problemima, pa i potajna snaga, odvažnost da se sa velikim (problemima i) piscima meri, sve to govori u prilog zbirke *Moje drugo ti* Marije Knežević.

ALEKSANDAR JERKOV

SCENA

Srpski film u Beču

Bečki bioskop Imperial u poslednjoj sedmici novembra doživeo je pravu najezdu poklonika filma. "Dani novog srpskog filma" (27.11 – 1.12) dobrotvorna manifestacija u organizaciji Ambasade SRJ u Beču, Filmskog instituta iz Beograda i Filmske arhive iz Beča uspela je da u najboljem svetlu prikaže jugoslovensko filmsko stvaralaštvo nastalo u prethodne četiri godine.

Gledaoci (zavidan broj Austrijanaca!) imali su priliku da pogledaju devet filmova: *Rat uživo* Darka Bajića, *Zemlju ljubavi istine i slobode*, *Tri palme za dve bitange i ribicu* i *Munje* Radivoja Andrića, *Apsolutnih sto* Srđana Golubovića, *Srbija godine nulte* Gorana Markovića, *Nebeska udica* i *Nataša* Ljubiše Samardžića, kao i *Kud plovi ovaj brod* Želimira Žilnika.

VESNA VAVIĆ